

Uygulayıcılara Göre Yaz Kur'an Kursları Uygulaması ve Denetimi Üzerine Değerlendirme*

An Assessment of Summer Koran Courses Practice and Audit With Respect to the Practitioners

Nail YILDIRIM**
Mustafa BEKÖZ***

ÖZET

Araştırmanın amacı, yaz döneminde isteyen öğrencinin devam ettiği Kur'an kurs sürecini yürüten ve programı uygulayan kurs görevlilerinin ve bu süreci denetleyen eğitim müfettişlerinin görüşleri doğrultusunda; kurslarının etkililik düzeylerinin ve bu süreçte yönetmelik gereği kursun denetiminin il milli eğitim müdürlüğü denetim birimlerine verilmesinden dolayı denetimlerin verimliliğinin araştırılmasıdır. Bu araştırma, mevcut durumu olduğu gibi yansıttığı için tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Mevcut araştırma nitel ve nicel araştırma metodlarının birlikte işe koşulduğu karma desenli bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, Tokat il Müftülüğü'nde yaz Kur'an kurslarında görevli personeli ve Tokat il milli eğitim müdürlüğüne bağlı eğitim müfettişleri oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Verilerin analizinde her bir maddenin frekans, yüzde, aritmetik ortalaması ve Mann Whitney U testinden yararlanılmıştır. Ayrıca kursu uygulayan görevlilerin görüş ve önerilerinin alınması amacıyla açık uçlu sorulara verilen yanıtların ortak olanları da dikkate alınarak analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda; Kursun genel olarak işlevselliğine ilişkin görüşlere bakıldığında kurs görevlileri ile eğitim müfettişleri arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Kurs denetiminin işlevselliğine ilişkin kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri arasında anlamlı fark görülmektedir. İlköğretim müfettişleri denetimin amacına uygun olarak yapıldığını düşünürlerken, kurs görevlileri daha olumsuz düşündükleri görülmektedir. Kurs görevlilerinin görüşleri incelendiğinde genel olarak; velilerin ilgisizliği, programın yoğunluğu, hizmet-içi eğitimin yetersizliği ve denetim sürecinden genel bir rahatsızlığın olduğu görülmektedir. İlköğretim müfettişlerinin görüşleri incelendiğinde genel olarak, kurs görevlilerinin hizmet-içi eğitim seminerinden geçirilmeleri, kurs görevlilerinin zamana ve yönetmeliğe uymaları gerektiği, kursların işlevselliği açısından, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı kurumlarının program alanında işbirliği yapmaları gerektiği konuları öne çıkmaktadır. Kurs görevlilerine öğretim yöntem ve teknikleri, gelişim psikolojisi, öğretim teknolojisi konularında hizmet-içi eğitim semineri verilebilir.

Anahtar Kelimeler: Yaz Kur'an Kursu, Denetim, Kurs Programı, Eğitim Müfettişi, Hizmetiçi Eğitim.

Çalışmanın Türü: Bildiri (Araştırma, 1.Uluslararası Katılımlı Denetim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.)

ABSTRACT

Audit can be defined as the control of human behaviors for the benefit of public and the institution (Taymaz, 2005). Başar (1994: 148-149) defines audit as an integration of activities composed of elements such as status determination, assessment, correction, and improvement. In Turkish National Education System, there is a Primary School Inspectors Directorate which is subordinate to the Provincial Directorate for National Education. The purpose of this directorate is to audit the education provided in the cities and decide whether it achieves its goals or not. Jurisdiction of primary school inspectors in cities is considerably wide. It is observed that primary school inspectors are assigned with the duty of auditing education in all kinds of private or public institutions. Audits of summer schools are also among these duties. It is important to indicate that students attend to summer schools voluntarily.

Koran courses are educational institutes which are opened as due 7/d article of the Law number 633 about the constitution and duties of Religious Affairs Directorate. They operate according to the provisions of the respective directive of the same law. The purpose of Koran courses emanated from the need for learning the Koran can be summarized as to teach how to read Koran in an appropriate way or to help memorizing it, to teach the explanation of the texts from Koran, to introduce the Prophet's life and exemplary morality, to enlighten the participants in parallel with the beliefs, prayers, and ethics principles of Islam religion, and to give necessary religious information about everyday life of a Muslim (Sucu, 1999). It should be noted that attending to Koran courses is voluntary.

According to Akyürek (2005), when the tasks expected from a Koran course student are analyzed, the following facts are observed: Teacher, first of all, should have domain knowledge to teach Koran and other religious information. Moreover, in order to be able to teach the domain knowledge to the target population, educational knowledge and skills are required. In addition to this, the teacher should have general knowledge to be able to relate the domain knowledge to the everyday lives of the students.

* Bu araştırma 1. Uluslararası Katılımlı Denetim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Gaziosmanpaşa Üniversitesi

*** İlköğretim Müfettişi, Milli Eğitim Müdürlüğü

In order for the teachers to be equipped with these basic requirements, they should be trained with domain knowledge, educational knowledge and skills, and general knowledge prior to the service.

The purpose of audit in education is to find the realization levels of the pre-determined educational and training objectives and the most appropriate values and operations for those educational and training objectives (Aydın, 2007). The purpose of this study is to determine the status of the course audits performed by primary school inspectors as required by the purpose of audit with respect to those who go under auditing process. Whether the course audits reach their objectives or not is determined by taking into account those who are inspection.

The purpose of the study is to analyze the efficacy levels of the courses and the efficiencies of the audits since they are under the jurisdiction of provincial national education directorate audit units as required by the directive. This is achieved by collecting the views of the course officials who carry out the Koran course process attended by those voluntary students in summer and the primary school inspectors who audit this process.

The research is important for both its analyzing the efficiency of courses attended by students during summer and analyzing the efficiency of a study carried out by two different institutions. For this reason, answers to the following questions are sought: What is the efficiency of audit process with respect to the course officials who carry out the course? What are the views and suggestions of the course officials? Are the differences between the views of inspectors who audit the courses and the course officials about the functionality of the course significant? What are the views and suggestions of primary school inspectors?

This study is a descriptive research with survey model since it reflects the current situation as is. Present research is a mixed pattern study where both qualitative and quantitative research methods are used at the same time. The population of the research is composed of the personnel in charge of summer Koran courses in Tokat Province Mufti Organization and primary school inspectors working under Tokat Province National Education Directorate. The data of the research are collected via a questionnaire which is prepared by the researchers. For the validation of the questionnaire, views of five academic people from Gaziosmanpasa University, four primary school inspectors from Tokat Province National Education Directorate, and three course officials working under Tokat Province Mufti Organization are gathered. In accordance with the views, 18 questions of the primary questionnaire are decreased to 14. The reason for discarding those 4 questions is to avoid the possibility of any argument among the institutions. Inner consistency coefficient of the questionnaire is .79.

In the analysis of the data, frequency, percentile, arithmetic mean and Mann Whitney U test are utilized. Moreover, answers to those open ended questions intended for collecting the views and suggestions of course officials are also analyzed by taking into account the commonalities.

As a result of the study;

When the demographic variables of the research are analyzed, it is observed that 84.5% of the officials are men and the remaining 15.5% are women. Many of the course officials are university graduates and their duration of occupation is accumulated either on 1-5 years or 21 years or more. More than half of the officials are occupied in city and district centers. When the numbers of students are analyzed, it is observed that there are groups of at most 11-20 students.

According to the course officials: the course was liked by the students. The students were treated in a kindhearted and appreciative way. Parents were in connection with the respective course official about the development of the students.

Course officials seem to be partially satisfied with the duration, place, student status, program, and daily lectures of the course. Course officials agreed that the parents send their children voluntarily.

It is observed that the course officials agree with the view that primary school inspectors provide positive contributions to the efficacy and efficiency levels, attitudes and behaviors, and course process at medium level as well as they are indecisive about the issue.

When the items in the questionnaire are analyzed in general, it is observed that the course officials assess the functionality of the course at medium level.

When the views of the course officials are analyzed, it is observed in general that the parents are disinterested, program is intensive, in-service training is insufficient, and there is a general discomfort arising from the audit process.

There are no significant differences between the views of the course officials and primary school inspectors about the functionality of the courses. While both two groups assess the course functional at medium level, course officials think more positively.

There is a significant difference between the views of the course officials and primary school inspectors about the functionality of the course audits. While primary school inspectors think that the audits are performed in accordance with their purpose, course officials think more negatively.

When the views of primary school inspectors are analyzed in general, it is observed that course officials should have in-service training seminars, course officials should follow time and directive. Religious Affairs Directorate and Ministry of National Education should collaborate on the program area.

For in-service training, inter-institutional collaboration might be utilized. Course officials can be provided in-service training seminars on teaching methods and techniques, development psychology, and education technology. Inter-institutional collaboration might be used for the program of the course. Studies for consciousness-raising about the issue can be conducted for parents. Primary school inspectors and course officials may come together before the course is started and they may exchange requests and suggestions. New arrangements can be done about the classrooms of the course.

Keywords: Summer Koran Course, Inspection, Course Program, Education Inspector, In-Service Training.

The type of research: Proclamation.

GİRİŞ

Denetim, kamu ve kurum yararına insan davranışlarını kontrol etme süreci olarak tanımlanabilir (Taymaz, 2005). Aydın'ın (2008: 4) aktarmalarında Kimbal Wiles'e göre denetim bir insan ilişkileri sürecidir. Bu anlamda denetici, iletişim kuran, insanların birbirlerini dinlemesini sağlayan, benzer sorunları ve birbirine yardım edebilecek kaynakları olan kişileri bir araya getiren, bireyleri yeni çalışmalar yapmaya teşvik eden, insanlarla sorunları tartışıp, çözüm için öneri sunan, kaynaklar sağlayan kişidir.

Başar (1994: 148-149) denetimi, durumu belirleme, değerlendirme, düzeltme ve geliştirme öğelerinden oluşan etkinlikler bütünüdür olarak tanımlarken denetimin ilkelerini, amaçlılık, planlılık, süreklilik, nesnellik, bütünlük, durumsallık, açıklık, demokratiklik olarak belirtmektedir.

Bir kurumun amaçlarına ulaşabilmesi için sahip olduğu ve yararlanabileceği kaynakları en iyi şekilde kullanması gerekir. Örgütün amaçlarına ulaşabilme derecesi bir bakıma kaynakları kullanabilme derecesine bağlıdır. Bu nedenle kurumda çalışmaların sürekli olarak gözetim ve denetim altında tutulması önem arz etmektedir. Bunlardan en önemlisi ürün ve verimliliğin yakından izlenmesi, sürekli olarak artışını sağlayacak önlemlerin alınması gerekliliğidir. Bu açıdan bakıldığında denetim kurumlar için yaşamsal bir önem taşımaktadır. Denetimin gerekliliğini vurgulayan diğer bir unsur da denetimin bugün artık kontrol etmekten öte geliştirme odaklı bir işlev içinde görülmesidir (Aydın, 2008).

Türk milli eğitim sisteminde eğitimin amacına ulaşp ulaşmadığı denetlemek üzere illerde il milli eğitim müdürlüğüne bağlı eğitim müfettişleri başkanlığı bulunmaktadır. İllerde bulunan eğitim müfettişlerinin görev alanları oldukça fazladır. Her türlü özel ya da kamu kurumlarının eğitimini denetlemek görevi eğitim müfettişlerine verilmektedir. Bu görevlerden biri de "Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği'nin Görev Alanları bölümünde Madde 42-(Değişik: 24.5.2009/27237 RG) Müfettiş ve müfettiş yardımcılarının, rehberlik, iş başında yetiştirme, teftiş, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerine yönelik olarak; c) 633 Sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun kapsamında faaliyette bulunan ve Başkanlığın gözetim ve denetiminde bulunan kurslar," ifadesi gereği eğitim müfettişlerine verilmiştir.

Kur'an kursları, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kuruluş ve görevleri hakkındaki 633 sayılı kanunun 7/d fıkrası gereğince açılan ve ilgili yönetmelik hükümlerine göre yürütülen kurumlardır. Kur'an-ı Kerim'i öğrenme ihtiyacından doğmuş olan Kur'an kurslarının gayesi, 'isteyen vatandaşlara doğru bir şekilde Kur'an okumasını öğretmek ya da ezberletmek, öğretilen metinlerin meâllerini okutmak, Hz. Peygamber'in hayatını ve örnek ahlâkını tanıtmak, İslâm dininin inanç, ibâdet ve ahlâk esasları doğrultusunda kursa katılanları aydınlatmak ve bir Müslüman'ın günlük hayatıyla ilgili gerekli dinî bilgileri vermek' şeklinde özetlenebilir (Sucu, 1999).

Diyanet İşleri Başkanı Bardakoğlu (2009)'a göre, yaz Kur'an kursları, örgün eğitimin alternatifi değil tamamlayıcısıdır. Yılmaz (2009)'a göre de, cami ve mescitlerde yaz aylarında düzenlenen kursların da önemli bir sosyal hizmet olduğunu söylemek mümkündür. Değişik okul ve aile çevrelerinden gelen çocuklar, cami ortamında 'Kur'an ve dinî bilgiler öğrenme' amacı etrafında birbirleriyle kaynaşmakta, gençliğin erken döneminde birlik ve beraberlik örnekleri sergilemektedirler.

Resmî gazetede 03/03/2000 tarih ve 23982 no'lu yayımlanan "Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt Ve Pansiyonları Yönetmeliği" gereği;

Madde 32 - (Değişik fıkra: 23/12/2003 - 25325 S. R.G. Yön./4. md.) Okulların tatil olduğu zamanlarda, ilköğretimin 5 inci sınıfını tamamlayan öğrenciler için kanuni temsilcilerinin talebine bağlı olarak Kur'an-ı Kerim'i ve mealini öğrenebilmeleri ve dini bilgilerini geliştirebilmeleri amacıyla Milli Eğitim Bakanlığının denetim ve gözetiminde yaz Kur'an kursları açılır. Ancak, bu kursların süresi iki ayı ve haftada beş günü aşamaz.

Kurs binaları, camiler ve müftülüklerce uygun görülecek diğer yerler müftülükçe açılacak bu kurslara tahsis edilebilir. Ayrıca, halk eğitimi hizmeti binalarından ve taşınmaz eğitim uygulaması nedeniyle atıl durumdaki ilköğretim okulu binalarından valilik onayı ile bedelsiz olarak yararlanılabilir. (Değişik fıkra: 23/12/2003 - 25325 S. R.G. Yön./4. md.) Bu kurslarda günde üç saat eğitim-öğretim yapılır. Bu sürenin iki saati Kur'an-ı Kerim ve meal, bir saati de itikat, ibadet, siyer ve ahlak dersi için ayrılır.(Değişik fıkra: 23/12/2003 - 25325 S. R.G. Yön./4. md.) Yaz Kur'an kurslarının açılışı, kayıt tarihleri, yer ve sayıları milli eğitim müdürlüklerinin görüşü alınarak müftülüklerce tespit edilir. Yaz kurslarına katılanlar için bitirme sınavı yapılmaz.

Kayıt işlemleri ve eğitim-öğretimin başlaması

Madde 34- Yaz kurslarında kayıtlar okulların tatil olduğu ilk hafta, eğitim-öğretim ise ikinci hafta başlar. Kursa kayıt olacaklardan; ilköğretimin 5 inci sınıfını geçtiğini gösteren karnenin okul yönetimince onaylanmış örneği istenir. Kayıt için iki nüsha isim listesi tutulur. Bu listenin bir nüshası ilgili müftülüğe verilir bir nüshası da yaz kursunun yapıldığı yerde saklanır.

Müfredat ve uygulanması

Madde 35- Bu kurslarda günde en az üç saat eğitim-öğretim yapılır. Bu sürenin iki saati Kur'an-ı Kerim ve meali, bir saati de itikat, ibadet, siyer ve ahlak dersleri için ayrılır.

(Değişik: 11/10/2005 tarihli ve 63 sayılı Onay) Yaz Kur'an Kurslarında Başkanlıkça hazırlanan "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programı" uygulanır.

Yaz kurslarına katılanlar için bitirme sınavı yapılmaz ve belge verilmez.

Öğrencilerin gruplara ayrılması

Madde 36- Yaz kurslarına müracaatın fazla olması halinde öğrenciler gruplara ayrılır. Her grup aynı zamanda ayrı ayrı sınıflarda ders görebileceği gibi gruplar ayrı zamanlarda da ders görebilirler.

Görevlendirme, Madde 37- Yaz kursu açılmayan Kur'an kurslarındaki öğretmenler, ihtiyaç duyulması halinde müftülükçe diğer kurslarda geçici olarak görevlendirilirler. Yaz kurslarında Kur'an kursu öğreticisi ile müftülükçe görev verilecek imam-hatip, müezzin-kayım ve diğer Başkanlık personeli öğreticilik yapabilirler. Yönetmelikte görüldüğü üzere bu program ilköğretim 5. sınıfını bitiren öğrencileri kapsamaktadır. Bu kurslarda müftülükçe görevlendirilen öğretmenler görev yapmaktadırlar.

Akyürek (2005)'e göre Kur'an kursu öğreticisinden yapması beklenen görevler incelendiğinde şunlar görülmektedir: Öğreticinin, öncelikle Kur'an ve dini bilgileri öğretmek için alan bilgisine sahip olması gerekmektedir. Ayrıca alan bilgisini hedef kitleye öğretebilmek için de öğretim bilgi ve becerisine ihtiyacı vardır. Bunun yanısıra öğreticinin, konu alanı ile öğrencilerin günlük hayatları arasında ilişki kurabilmesine imkan sağlayan genel kültür bilgisine de sahip olması gerekmektedir. Bu temel yeterliklere sahip olabilmeleri için öğretmenlerin hizmet öncesinde alan bilgisi, öğretim bilgi becerisi ve genel kültür yönünden yetişmiş olması gerekmektedir.

Eğitimde denetimin amacı, belirlenen eğitim ve öğretim amaçlarının gerçekleşme derecesini, eğitim ve öğretim amaçlarına en uygun değer ve işlemleri bulmaktır (Aydın, 2007). Denetimin amacı gereği eğitim müfettişlerinin yapmış oldukları kurs denetimlerinin amacına ulaşılıp ulaşılmadığının denetlenenlere göre durumu bu araştırmanın konudur.

Araştırmanın amacı, yaz döneminde isteyen öğrencinin devam ettiği Kuran kurs sürecini yürüten ve programı uygulayan kurs görevlilerinin ve bu süreci denetleyen eğitim müfettişlerinin görüşleri doğrultusunda; kursların etkililik düzeylerinin ve bu süreçte yönetmelik gereği kursun denetiminin il milli eğitim müdürlüğü denetim birimlerine verilmesinden dolayı denetimlerin verimliliğinin araştırılmasıdır.

Araştırma, öğrencilerin yaz sürecini geçirdiği dönemde katıldıkları kurslardaki verimliliği inceleme açısından ve farklı iki kurumun birlikte yürüttükleri bir çalışmanın etkililiğinin araştırılması açısından önemli görülmektedir.

Bu amaçla aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır;

1. Kursu uygulayan kurs görevlilerine göre kurs sürecinin ve denetim sürecinin etkililiği nasıldır?
2. Kurs görevlilerinin denetim sürecine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?
3. Kursların işlevselliği konusunda, kursları denetleyen eğitim müfettişleri ile kurs görevlilerinin görüşleri arasındaki fark anlamlı mıdır?
4. Kursların denetimine ilişkin müfettişlerle kurs görevlilerinin görüşleri arasındaki fark anlamlı mıdır?
5. İlköğretim müfettişlerinin kursların denetim sürecine ilişkin görüş ve önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Bu araştırma, mevcut durumu olduğu gibi yansıttığı için tarama modelinde betümsel bir araştırmadır. Mevcut araştırma nitel ve nicel araştırma metodlarının birlikte işe koşulduğu karma desenli bir araştırmadır. Araştırmanın çalışma grubunu, Tokat il Müftülüğü'nde yaz Kur'an kurslarında görevli personel ve Tokat il milli eğitim müdürlüğüne bağlı eğitim müfettişleri oluşturmaktadır.

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan anketle toplanmıştır. Anket, Tokat il milli eğitim müdürlüğünde görevli 30 eğitim müfettişi ile Tokat ilinde müftülükte çalışan 148 kurs görevlilerine uygulanmıştır. Anket, üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde bağımsız değişkenlerden oluşan kişisel

bilgiler, ikinci bölümde Likert tipi derecelenmiş ve kursların uygulanması (11 madde) ve denetlenmesi sürecini (12,13,14. maddeler) içeren anket maddeleri, üçüncü bölümde görevli personelin görüş ve önerilerinin yer aldığı açık uçlu sorulardan oluşan bölümdür.

Anketin geçerlik çalışması için Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nde görevli beş akademisyenden, Tokat il milli eğitim müdürlüğünde görevli dört eğitim müfettişinden, Tokat il müftülüğünde görevli üç kurs görevlisinden görüş alınmıştır. Görüşler doğrultusunda 18 olan anket maddesi 14'e düşürülmüştür. Çıkarılan maddeler kurumlar arası tartışma olasılığı göz önüne alınarak çıkarılmıştır. Anketin iç tutarlık katsayısı; .79 olduğu görülmüştür.

Araştırmanın Demografik Verileri

Aşağıda bağımsız değişkenlere ilişkin sayısal dağılım, cinsiyet durumu, eğitim düzeyleri, görev süreleri, görev yapılan yerin niteliği, öğrenci sayıları temel alınarak incelenmektedir.

Tablo 1. Kurs görevlilerinin cinsiyet, eğitim durumu

	Cinsiyet			Eğitim Durumu				
	Kadın	Erkek	Toplam	Orta	Lise	Lisans	Y.lisans	Toplam
f	23	125	148	2	50	90	6	148
%	15.5	84.5	100	1.4	33,8	60,8	4,1	100

Tablo 1'de görüldüğü üzere kurslarda görev yapanların %84,5'i erkek, %15,5'i bayandır. Kurslarda görev yapanların %1,4'ü ortaokul; %33,8'i lise; % 60,8'i lisans; %4,1'i de yüksek lisans mezunudur. En yüksek frekans üniversite mezunlarında görülmektedir.

Tablo 2. Kurs görevlilerinin görev süreleri

Süre	Görev Süreleri					
	1-5	6-10	11-15	16-21	21+	Toplam
f	42	15	18	24	49	148
%	28	10	12	16	34	100

Kurslarda görev yapanların görev sürelerine bakıldığında; 1-5 yıllık ile 21 ve üstü kıdeme sahip olan gruplarda yığılma olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Kurs görevlilerinin görev yeri ve öğrenci sayıları

	Görev Yeri				Öğrenci sayıları				
	İl/İlçe Merkezi	Belde	Köy	Top	1-10	11-20	21-30	31+	Toplam
f	81	17	50	148	1	78	48	21	148
%	55	11	34	100	1	52	33	14	100

Tablo 3'de görevlilerin çalıştıkları yerleri incelendiğinde, yarıdan fazlası il/ilçe merkezlerinde bulunduğu görülmektedir. Öğrenci sayılarına bakıldığında en fazla grup 11-20 öğrencilik gruptur. 30 ve üstü öğrenci sayısı oranının % 14 olması ideal sınıf bakımından önemli görülmektedir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kursların amacına ulaşp ulaşmadığını ölçmek üzere araştırmacılar tarafından anket geliştirilmiştir. Yaz kurs sürecinin etkililik düzeyini belirlemek amacıyla kullanılan anketi ile elde edilen ortalamaların sözlü ifade haline dönüştürülmesi için aralık değerleri hesaplanmıştır ($5-1=4$ $5/4=0.80$). Bu değer en küçük değerden başlanarak eklenmiş ve sözel anlatıma dönüştürülmüştür. Anketi cevaplayacakların görüşleri, Tamamen katılıyorum (5), Büyük ölçüde katılıyorum (4), Orta düzeyde katılıyorum (3), Kısmen katılıyorum (2), Hiç katılmıyorum(1) katılma dereceleriyle ölçülecek şekilde düzenlenmiştir. Bu düzenekte (1) = 1.00-1.79, (2)= 1.80-2.59, (3)= 2.60-3.39, (4)= 3.40-4.19 ve (5)= 4.20-5.00 puan aralığında tanımlanmıştır.

Verilerin analizinde her bir faktörün normal dağılıma sahip olup olmadığı test edilmiş ve veriler homojen dağılmadığından her bir maddenin frekans, yüzde, aritmetik ortalaması alınarak analiz edilmiştir.

Denetim sürecinin değerlendirilmesine ilişkin, kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri arasındaki farka anketin parametrik istatistiklerin varsayımlarını karşılamamasından dolayı Mann Whitney U testinden yararlanılarak bakılmıştır. Ayrıca kursu uygulayan görevlilerin ve eğitim müfettişlerinin görüş ve önerilerinin alınması amacıyla açık uçlu anket maddesi hazırlanmıştır. Bu sorulara verilen yanıtlar nitel yöntemle içerik analiziyle incelenmiş ve ortak düşünceler dikkate alınmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde araştırmanın problem ve alt problemlerine dayanılarak bulgular verilmiştir.

1. Uygulamada bulunan görevlilere göre kursun etkililiği

Tablo 4. Görevlilere göre kursun etkililiği

Anket maddeleri	1		2		3		4		5		x	ss
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1.Kurs başlamadan önce verilen seminer programı yeterliydi	6	4.1	26	17.6	55	37.2	16	10.8	45	30.4	3.45	1.20
2.Kursun yapıldığı yer uygundur	9	6.1	27	18.2	52	35.1	16	10.8	44	29.7	3.39	1.25
3.Kursun zamanlaması uygundur	16	10.8	23	15.5	60	40.5	8	5.4	41	27.7	3.23	1.30
4.Kurs için hazırlanan "Yaz Kur'an Kursları Öğretim Programları" amaca ulaşmada yeterlidir.	7	4.7	38	25.7	46	31.1	28	18.9	29	19.6	3.22	1.17
5.Günlük dersler için ayrılan süre bu derslerin öğrenilmesi için yeterli bir süredir.	14	9.5	35	23.6	44	29.7	21	14.2	34	23	3.17	1.28
6.Veliler öğrencileri gönüllü göndermiştir.	6	4.1	26	17.6	40	27	14	9.5	62	41.9	3.67	1.29
7.Veliler öğrencilerin gelişimleri ile ilgili kurs görevlisiyle irtibat halinde olmuştur.	41	27.7	51	34.5	26	17.6	11	7.4	19	12.8	2.43	1.31
8.Öğrenciler gönüllü olarak kursa katılmışlardır	4	2.7	29	19.6	44	29.7	21	14.2	50	33.8	3.56	1.21
9.Öğrencilere kurs sevdirmiş, sevecen ve değer verici bir şekilde davranılmıştır.	-	-	12	8.1	42	28.4	23	15.5	71	48	4.03	1.04
10.Kursun başlangıcında öğrencilerin seviyeleri belirlenmiştir.	5	3.4	11	7.4	54	36.5	14	9.5	64	43.2	3.81	1.17
11.Sınıflar bir öğreticiye 30 öğrenci düşecek şekilde düzenlenmiştir.	28	18.9	23	15.5	42	28.4	13	8.8	42	28	3.12	1.46
12.İlköğretim müfettişleri tarafından yapılan denetimler etkili ve verimli olmuştur.	24	16.2	28	18.9	48	32.4	19	12.8	29	19.6	3.00	1.32
13.Bu sene ve daha önceki yıllarda denetim esnasında eğitim müfettişlerinin tutum ve davranışları olumlu olmuştur.	13	8.8	24	16.2	50	33.8	14	9.5	47	31.8	3.39	1.31
14.Denetimler kurs sürecinin kalitesini olumlu etkilemiştir	20	13.5	29	19.6	46	31.1	21	14.2	32	21.6	3.10	1.32
toplam											3.33	.84

Tablo 4'de kurs sürecini uygulayan görevlilere göre sürecin değerlendirilmesi için anket maddelerinin frekans, yüzdelik, aritmetik ortalamaları verilmiştir. Tablo incelendiğinde şu noktalar dikkat çekmektedir:

- Kurs görevlilerinin en çok katıldıkları madde: ($x= 4.03$, oldukça katılıyorum) "*Öğrencilere kurs sevdirmiş, sevecen ve değer verici bir şekilde davranılmıştır*" maddesidir. Bu maddede standart sapmanın en düşük seviyede olduğu, bütün katılımcıların benzer şeyler düşündükleri, "hiç katılmıyorum" görüşünde görevlilerin olmadığı da görülmektedir. Bu durumda görevliler kendi görevlerine ilişkin olumlu düşündükleri görülmektedir
- Kurs görevlilerinin en az katıldıkları madde: ($x= 2.43$, katılmıyorum) "*Veliler öğrencilerin gelişimleri ile ilgili kurs görevlisiyle irtibat halinde olmuştur*" maddesidir. Kurs yöneticilerine göre veliler öğrencilerin kursta öğrendikleriyle ilgilenmedikleri sonucuna ulaşılabilir.
- Kurs görevlileri kursun süresi, mekanı, öğrenci durumu, program, günlük dersler konusunda kısmen memnun görülmektedir.
- Kurs görevlileri velilerin öğrencileri gönüllü gönderdiklerine ($x=3.67$) katılmışlardır.

- Kurs görevlilerine göre eğitim müfettişlerinin denetimlerinde etkililik ve verimlilik düzeylerine, ($x=3.00$), tutum ve davranışlara ($x= 3.39$), denetimin kurs sürecine olumlu katkı yaptıklarına ilişkin görüşlere ($x=3.10$) orta düzeyde ve kararsız olduklarını ifade etmektedirler.
- Tüm maddelerinin toplamında kurs görevlileri kursları; ($x= 3.33$) ile orta düzeyde etkili görmektedirler.

2. Kurs görevlilerinin görüş ve önerileri

Bu bölümde kursun süreci, hizmet-içi eğitim, denetimle ilgili olarak ankette yer alan açık uçlu sorulara kurs görevlilerinin verdiği yanıtlar yer almaktadır. Kurs görevlilerinin verdiği yanıtlar incelenerek frekansı en az beş olan maddeler yani en az beş kurs görevlisinin katıldıkları görüşler aşağıda verilmektedir:

Kurs görevlilerinin görüş ve önerileri incelendiğinde frekansı en az beş olan maddeler şunlardır:

- Kursun zamanlamasının yaz dönemine gelmesi olumsuzdur.
- Kurs materyal yönünden eksiktir.
- Üç kursun bir arada olması nedeniyle müfredat yoğundur.
- Veliler ilgisizdir.
- Öğrenci devamı konusunda yaptırımlarının olmaması olumsuz bir durumdur.
- Kursun resmi olması ve ücretli olması olumlu görülmektedir.
- Velilerin bilinçlendirilmesi gereklidir.
- Hizmet-içi eğitimlerin akademisyenler tarafından verilmesi gerekmektedir.
- Hizmet-içi eğitimlerin her yıl kendisini tekrar eder şekilde bir önceki yılın aynısı olmamalı.
- Hizmet-içi eğitimin sürdürülmesi gereklidir.
- Denetimin eğitim müfettişleri tarafından değil de müftülükler tarafından yapılması gerekmektedir.
- Denetim sürecinden sonra öğrencilerin daha fazla motive olmaktadır.
- Denetim esnasında müfettişlerin davranış ve tutumlarından rahatsız.

Kurs görevlilerinin görüşleri incelendiğinde genel olarak; velilerin ilgisizliği, programın yoğunluğu, hizmet-içi eğitimin yetersizliği ve denetim sürecinden genel bir rahatsızlığın olduğu görülmektedir.

3. Kursların işlevselliğine ilişkin kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri

Tablo 5. Kursların işlevselliğine ilişkin kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri

Görev	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kurs Görevlisi	148	90,01	13321	2145	,771
Müfettiş	30	87	2610		

Kursun genel olarak işlevselliğine ilişkin görüşlere bakıldığında kurs görevlileri ile eğitim müfettişleri arasında anlamlı bir fark görülmemektedir. Sıra ortalamaları incelendiğinde, kurs görevlileri eğitim müfettişlerine göre kursları daha işlevsel görmektedirler. Bu durum kurs görevlilerinin yaptıkları işlerini olumlu görmeleriyle açıklanabilir.

4. Kurs denetimlerinin işlevselliğine ilişkin kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri

Kurs denetimlerine ilişkin olarak kurs görevlileriyle eğitim müfettişlerinin görüşleri Tablo 6'da verilmektedir.

Tablo 6. Denetimlerin işlevselliğine ilişkin kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri

Görev	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Kurs Görevlisi	148	84,82	12553,50	1527	,007*
Müfettiş	30	112,58	3377,50		

*P < .05

Kursun denetimine ilişkin görüşlere bakıldığında kurs görevlileri ile eğitim müfettişleri arasında anlamlı fark görülmektedir. Grupların sıra toplamalarına bakıldığında eğitim müfettişleri denetimin amacına uygun

olarak yapıldığını düşünürlerken, kurs görevlilerinin daha olumsuz düşündükleri görülmektedir. Bu durum, her iki kurumda çalışanların almış oldukları farklı eğitimle ve bakış açılarıyla açıklanabilir.

5. İlköğretim müfettişlerinin görüş ve önerileri:

İlköğretim müfettişlerinin verdiği yanıtlar incelenerek frekansı en az beş olan maddeler yani en az beş eğitim müfettişinin katıldıkları görüşler aşağıda verilmektedir:

İlköğretim müfettişlerinin görüş ve önerileri incelendiğinde frekansı en az beş olan maddeler şunlardır:

- Kurs yöneticileri eğitim öğretime başlamadan önce çocuk psikolojisi, öğrenme yöntem ve teknikleri konularında eğitim verilmeli,
- Ders verilecek bölümlerin düzenlenmesi ile ilgili olarak gelişmiş güzel yerlerde eğitim verilmemesi gerekmektedir,
- Kurs görevlileri başlama ve bitiş sürelerine dikkat etmelidirler,
- Öğrencilere kursun sevdirmesi gerekmektedir,
- Yeterli öğrencisi olan camilerde kursun açılması,
- Yönetmelik gereği kursa katılabilecek öğrenciler bu kurslara alınmalı,
- Kursun günlük başlama ve bitiş saatlerine görevlilerin titizlikle uymaları gerekmektedir,
- Kurs görevlileri gelişmiş güzel izin kullanmamalı,
- Müftülükler süre ve süreç konusunda daha dikkatli ve titiz davranmalı,
- Kursların daha işlevsel yürütülebilmesi için Diyanet İşleri Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı program alanında işbirliği yapmalıdır,
- Eğitim öğretim materyalleri olarak CD, bilgisayar gibi çağdaş araçların kullanılması etkili olacaktır.

İlköğretim müfettişlerinin görüşleri incelendiğinde genel olarak, kurs görevlilerinin hizmet-içi eğitim seminerinden geçirilmeleri, kurs görevlilerinin zamana ve yönetmeliğe uymaları gerektiği, kursların işlevselliği açısından, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı kurumlarının program alanında işbirliği yapmaları gerektiği konuları öne çıkmaktadır.

SONUÇLAR

1. Araştırmanın demografik değişkenleri incelendiğinde; kurslarda görev yapanların %84,5'i erkek, %15,5'i bayandır. Kurslarda görev yapanların %1,4'ü ortaokul; %33,8'i lise; % 60,8'i lisans; %4,1'i de yüksek lisans mezunudur. En yüksek frekans üniversite mezunlarında görülmektedir. Kurslarda görev yapanların görev sürelerine bakıldığında; 1-5 yıllık ile 21 ve üstü kıdeme sahip olan gruplarda yığılma olduğu görülmektedir. görevlilerin çalıştıkları yerleşim yerleri incelendiğinde, yarıdan fazlasının il/ilçe merkezlerinde bulunduğu görülmektedir. Öğrenci sayılarına bakıldığında en fazla grup 11-20 öğrencilik gruptur. 30 ve üstü öğrenci sayısı oranının % 14 olması ideal sınıf bakımından önemli görülmektedir.
2. Kurs görevlilerinin en çok katıldıkları madde: “*Öğrencilere kurs sevdirmiş, seven ve değer verici bir şekilde davranılmıştır*” maddesidir. Bu durumda görevliler kendi görevlerine ilişkin olumlu düşündükleri görülmektedir.
3. Kurs görevlilerinin en az katıldıkları madde: “*Veliler öğrencilerin gelişimleri ile ilgili kurs görevlisiyle irtibat halinde olmuştur*” maddesidir. Kurs yöneticilerine göre veliler öğrencilerin kursta öğrendikleriyle ilgilenmedikleri sonucuna ulaşılabilir.
4. Kurs görevlileri kursun süresi, mekanı, öğrenci durumu, program, günlük dersler konusunda kısmen memnun görülmektedir.
5. Kurs görevlileri velilerin öğrencileri gönüllü gönderdiklerine katılmışlardır.
6. Kurs görevlilerine göre eğitim müfettişlerinin denetimlerinde etkililik ve verimlilik düzeylerine, tutum ve davranışlara, denetimin kurs sürecine olumlu katkı yaptığına ilişkin görüşlerine orta düzeyde katıldıkları ve kararsız oldukları görülmektedir.
7. Maddelere genel olarak bakıldığında kurs görevlileri kursun işlevselliğini orta düzeyde görmektedirler.

8. Kurs görevlilerinin görüşleri incelendiğinde genel olarak; velilerin ilgisizliği, programın yoğunluğu, hizmet-içi eğitimin yetersizliği ve denetim sürecinden genel bir rahatsızlığın olduğu görülmektedir.
9. Kurs denetiminin işlevselliğine ilişkin kurs görevlileri ile eğitim müfettişlerinin görüşleri arasında anlamlı fark görülmektedir. İlköğretim müfettişleri denetimin amacına uygun olarak yapıldığını düşünürlerken, kurs görevlilerinin daha olumsuz düşündükleri görülmektedir.
10. İlköğretim müfettişlerinin görüş ve önerileri incelendiğinde genel olarak, kurs görevlilerinin hizmet-içi eğitim seminerinden geçirilmeleri, kurs görevlilerinin zamana ve yönetmelige uymaları gerektiği, kursların işlevselliği açısından, Diyanet İşleri Başkanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığı kurumlarının program alanında işbirliği yapmaları gerektiği konuları öne çıkmaktadır.

ÖNERİLER

- Hizmet-içi eğitim noktasında kurumlar arası (milli eğitim bakanlığı, diyanet işleri başkanlığı) işbirliğine gidilebilir.
- Kurs görevlilerine öğretim yöntem ve teknikleri, gelişim psikolojisi, öğretim teknolojisi konularında hizmet-içi eğitim semineri verilebilir.
- Kursun programı konusunda kurumlar arası (milli eğitim bakanlığı, diyanet işleri başkanlığı) işbirliğine gidilebilir.
- Velilere konu ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları yerel düzeyde yapılabilir.
- İlköğretim müfettişleri ile kurs görevlileri kurs başlamadan önce bir araya getirilerek istek ve öneriler alınabilir.
- Kursun derslik alanına ilişkin yeni düzenlemeler yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akyürek S. (2005) Kur'an Kursu Öğreticisinin Mesleki Yeterlikleri. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* Sayı : 18 Yıl : /1 (175-192).
- Aydın, İ. (2008). *Öğretimde Denetim*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Aydın, M. (2007). *Çağdaş Eğitim Denetimi*. Ankara: Hatipoğlu Yayınevi.
- Bardakoğlu, A.(2009). Yaz Kur'an kursları, örgün eğitimin alternatifi değil tamamlayıcıdır. Erişim sitesi ve tarihi: <http://www.memurlar.net/haber/142189/>. 16.09.2009. 12.35.
- Başar, H. (2004). Okulda Denetim. Y. Özden (Ed.). *Eğitim ve Okul Yöneticiliği El Kitabı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- MEB. İlköğretim Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği. Resmî Gazete: 13.8.1999/23785 Tebliğler Dergisi: EKİM 1999/2505.
- Resmi gazete (2000), Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an Kursları İle Öğrenci Yurt Ve Pansiyonları Yönetmeliği sayı: 23982 .
- Sucu, A. (1999).“Kur'an Kursları'nda Din Eğitimi ve Öğretimi”, Türkiye'de Din Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu (İzmir 4-6 Aralık 1998), Türk Yurdu Yay. s. 437. Ankara.
- Taymaz, H. (2005). *Eğitim Sisteminde Teftiş*. Ankara: Pegem A Yayınları
- Yılmaz H. (2009). Toplumsal Barışa Katkısı Açısından Yaygın Din Eğitimi Kurumları. Erişim Adresi ve Tarihi: <Http://Www.Cumhuriyet.Edu.Tr/Edergi/Makale/324.Pdf>. 18.05.2009. Saat: 15;50.